

Записки
Наукового товариства
імені Шевченка

Том XIV

1896

типи малоруські“ — як би Поліщуки не були „Малорусами“ і як би автор не подавав на початку статі характеристики їх говору!

Про сьвітогляд Поліщука знає д. К. сказати тільки: „Сьвітогляд Поліщука такий, як Южанина (а треба зазначити, що д. К. не зовсім повно представив сьвітогляд людности полудневої частини, щоби ми з порівняння подібного могли набрати погляду на сьвітогляд Поліщука!), ріжниця лиш така, що у нього біднійший запас образів, і багато представлень йому цілковито не знайсмi — та що в нього менше скептицизма і що говорить зовсім серйозно про такі речі, про які Українець говорить з іронією“. От і всьо. Щож з того можна знати про сьвітогляд?

Коли додамо до того спостереження автора, що в ліричній поезії Поліщуків знаходить ся декадентизм, далше, генералізоване деяких фактів і їх повторюваня, то й будемо мати повний образ його праці, та здаєсь, не дуже користний для нього.

В. Гнатюк.

A. Dobrowolski — Lud Hrubieszowski (Lud, 1895).

Автор статі хоче схарактеризувати народ руський з околиці Грубешова. По вступі, що не належить властиво до річи, описує він ношу тамошних селян, що — як і в нас — швидко зміняєсь, вигляд сіл, загороди, хатню обставу; не робить сего однаков докладно, предмету дотикає зовсім побіжно, поверховно, надто бавить ся в фантазію, що зовсім розправі з обсягу етнографії не відповідає. Опис хати з загатою, приміром, виглядає у него так: Tak opatrzona chałupa zdala ma pozór jakiegoś grzywiastego potwora, zwłaszcza o zmierzchu, kiedy oświetlone okienka wydają się ślepiami błyszczącymi pośród kudłów! Сей тон тягне ся через цілу статю. Імена і уличні прозвища, які автор подає, поперекручувані на лад польський страшенно, так що для фільольога не мають жадної вартости. То само і з цитованнем слів, зворотів і пісень. Се взагалі дивна поява; наші материяли етнографічні почали громадити Поляки (Залєський, Жегота Паулі і иньш.) ще з початком трийцятих років; від того часу появлялись досить часто ріжні збірки і розвідки з обсягу етнографії ладжені Поляками, але ані одна з них, не виймаючи і Кольберга — не має вартости фільольогічної, бо українсько-руські слова в них поперекручувані; чи ж від тогди не було часу навчити ся сусідної мови? — Далше говорить автор про поживу, знахарство, віру в чортів (в вірованях тамошних чорти не сидять в хаті, бо образів боять ся), релігійність, що сходить на індіферентизм, про понятя правні, моральність, супружества, смертність женщин — що перевишає смертність мужчин, — про вихованє дітей, про школу народну: — що дуже низько стоїть — про танці, забави, вкінці

описує весільний обряд і подає календар народний. Порушає отже все, що може нас цікавити, але як я вже сказав, так побіжно, що ціла праця набирає вигляду, неначе була би дуже коротеньким витягом з дуже великої розправи. Коли ще додам, що автор на многих місцях дозволяє собі зовсім невідповідної іронії, особливо при описі деяких обрядів, то вийде з того, що праця не дає не тільки повної, але й неповної характеристики грубешівських селян.

В. Г.

Чтенія въ историческомъ обществѣ Нестора лѣтописца, кн. IX, К., 1895, ст. 64+222+192+58.

У відділі II, зпоміж научних праць поданих в цілості, заслугоують згадки тут:

Замітки про маловісні пам'ятки південно-західно руського письма XVI—XVII в., О. Соболевського. Автор звертає увагу на ті писання релігійного змісту, що були перекладані на мову народну, або й оригінально на тійже мові писані. На їх досі за мало завважали історики літератури і дослідники мови руської, хоча б повинні ставитись у першому ряді. Мова тут про вісім з них: 1) Псалтир Моск. Рум. Музея N 335, XVI в. Язик у ній український, розуміється -- з багатою примішкою церковщини і полонізмів¹⁾. Перекладано мабуть не з церковного оригінала. Межи особливостями мови сеї пам'ятки, окрім впливу білоруського (ѣ зам. **ѣ**, а зам. **о**), добачуємо цілком народні форми як: **буде**, **загыне**, **пышни**, **з ос. замыка**, **выславля** і т. д. 2) Псалтир Моск. Рум. Музея N 1017, др. пол. XVII в. Переклад, на думку автора, зроблений з оригіналу чеського або польського. Не багато тут церковщини і білорусизмів. 3) Толкований Псалтир Петер. Дух. Акад. л. 1—136. Р. 1609 р. Попри церковщину стрічають ся чисті українізма (казаня, встаня). 4) Збірник Моск. Синод. Бібл. N. 937, др. пол. XVI в. Зміст напряду антипротестантського, в мові доволі церковщини попри признаки північних українських говорів (**у** зам. **о**). 5) Збірник Моск. Рум. Муз. N 2616, др. пол. XVI в. Мова майже цілком свободна від примішки церковно-славянського язика, зате доволі українізмів (із насінням і ин.); полонізма подибують ся також. 6) Збірник Моск. Рум. Муз. N 159, кінця XVI в. Мова майже чиста українська. 7) Збірник Моск. Рум. Музея N 373, XVII в. Мова українська з полонізмами, як в иньших тодішніх пам'ятках. 8) Александрия Моск. Рум. Музея N 1562, 1697 р. Мова близька до язика західно-руських документів XV—XVI в.,

¹⁾ Зауважимо тут, що автор перецінює число сих останніх, кладучи між них усі загальні прикмети мови галицької, волинської та подільської, які не стрічають ся в говорі українським як; згрішил-ем, ям тя родил, злото, огонь і т. ин.